

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กฎหมายเกี่ยวกับรถยนต์ของประเทศไทย ฉบับแรก คือ พระราชบัญญัติรถยนต์ ร.ศ.128 (พ.ศ.2452) ซึ่งนับแต่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติรถยนต์ฉบับแรกของประเทศไทยก็จะพบว่า ได้มีการนำรถยนต์มาใช้อย่างแพร่หลาย และกลายเป็นทรัพย์สินประเภทยานพาหนะที่มีความจำเป็นในชีวิตประจำวันของคนทั้งเพื่อใช้ประโยชน์สำหรับการเดินทาง เพื่อขนส่งคน หรือเพื่อการขนถ่ายสินค้า จากข้อมูลสถิติของกรมการขนส่งทางบก กระทรวงคมนาคม เปิดเผยว่ารถที่จดทะเบียนแล้วตามกฎหมายต่อกรมการขนส่งทางบกทั่วประเทศ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2557 มีรถจดทะเบียนสะสมจำนวน 35,835,180 คัน แต่เฉพาะยอดรถจดทะเบียนรถใหม่ (ป้ายแดง) ของปี พ.ศ. 2557 มีรถที่ยื่นขอจดทะเบียนทั่วประเทศรวมทั้งสิ้น จำนวน 2,897,963 คัน ซึ่งเป็นรถที่จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติรถยนต์ 2,803,882 คัน รถที่จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก อีกจำนวน 94,081 คัน จากข้อมูลสถิติดังกล่าวบ่งชี้ได้ถึงความสำคัญของรถยนต์ได้อย่างชัดเจน

จากการที่รถมีความสำคัญดังกล่าวนี้เองจึงทำให้สถาบันการเงินต่างๆ ให้ความสำคัญต่อการประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการให้สินเชื่อประเภทนำรถมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้อย่างมาก มีการโฆษณาประชาสัมพันธ์เพื่อการอนุมัติสินเชื่อให้แก่บุคคลผู้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์รถที่ต้องการใช้เงินทุนในการดำเนินการทางธุรกิจ หรือแม้แต่สินเชื่อรายย่อยภาคครัวเรือนที่มีทรัพย์สินเป็นรถ เช่น คำว่า “ต้องการเงินสด รถคุณช่วยได้” “รถแลกเงิน” หรือ “สินเชื่อจำนำทะเบียนรถ” ข้อความดังกล่าว ย่อมเป็นที่คุ้นหูของประชาชนทั่วไปในปัจจุบัน เพียงแค่มีเล่มทะเบียนรถยนต์ก็สามารถรับเงินสดได้ตามเงื่อนไขที่ต้องการ แต่รูปแบบของการนำรถยนต์มาเป็นหลักประกันการชำระหนี้มักจะทำในรูปแบบของสัญญาเช่าซื้อ กล่าวคือ โดยเจ้าของกรรมสิทธิ์รถจะต้องขายและโอนกรรมสิทธิ์เป็นของสถาบันการเงิน ต่อจากนั้นสถาบันการเงินก็จะให้เจ้าของรถเดิมทำสัญญาเช่าซื้อโดยสถาบันการเงินอยู่ในฐานะผู้ให้เช่าซื้อ เจ้าของกรรมสิทธิ์รถเดิมจะอยู่ในฐานะเป็นผู้เช่าซื้อ จึงทำให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นเจ้าของรถเดิมต้องรับภาระค่าใช้จ่ายอันไม่จำเป็นเพื่อการโอนกรรมสิทธิ์รถดังกล่าว ซึ่งผลของการทำสัญญาเช่าซื้อในลักษณะดังกล่าวย่อมทำให้เจ้าของกรรมสิทธิ์รถเดิมสามารถใช้ประโยชน์ของตนเองได้ต่อไปโดยไม่ต้องส่งมอบให้แก่เจ้าหนี้ผู้เป็น

สถาบันการเงิน ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีความคล้ายกับหลักการจำนองทรัพย์สินเป็นประกันหนี้เพราะการจำนองเพียงแต่ทำทรัพย์สินมาจดทะเบียนจำนองเป็นประกันหนี้แต่ไม่ต้องส่งมอบการครอบครองทรัพย์สินจำนองให้แก่เจ้าหนี้แต่อย่างใด จากกรณีดังกล่าวจึงทำให้เป็นที่มาของการตราพระราชบัญญัติรธน พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 15) พ.ศ. 2551 มาตรา 17/1 โดยสภานิติบัญญัติแห่งชาติในขณะนั้น มีความต้องการที่จะให้รธนเป็นทรัพย์สินที่สามารถนำมาจำนองเป็นประกันหนี้เพื่อให้เป็นกฎหมายทางเลือกแก่ประชาชน แม้ว่าจะมีกฎหมายใช้บังคับแล้วว่ารธนสามารถจำนองเป็นประกันหนี้ได้ แต่เนื่องจากเป็นการแก้ไขเพิ่มพระราชบัญญัติรธน พ.ศ. 2522 เพียงมาตราเดียวโดยหลักเกณฑ์การจำนองและวิธีการบังคับจำนองเป็นอย่างไรยังไม่มี ความชัดเจนจึงทำให้ยังไม่มีกรจดทะเบียนจำนองรธนเพื่อเป็นประกันหนี้ได้ตามกฎหมายเกิดขึ้นในปัจจุบันนี้

เมื่อระบบทุนนิยมเริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญยอมทำให้ประชาชนที่ต้องการเงินทุนเพื่อนำไปลงทุนธุรกิจต่างๆ สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่ายขึ้นเพราะเพียงแค่มีรธน ก็สามารถนำมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้ มีการออกพระราชบัญญัติรธน พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 15) พ.ศ. 2551¹ โดยกำหนดให้รธนเป็นทรัพย์สินซึ่งสามารถนำมาจดทะเบียนจำนองเป็นประกันหนี้ได้ตามกฎหมาย อย่างไรก็ตาม ในทางกฎหมาย รธนจัดได้ว่าเป็นสังหาริมทรัพย์ทั่วไปและสามารถนำมาใช้เป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้ทั้งในรูปจำนำและจำนอง ถึงแม้ว่าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 703 จะกำหนดประเภทของทรัพย์สินที่สามารถจำนองได้เอาไว้ว่า ทรัพย์สินที่สามารถจำนองได้ใช้เฉพาะกับ

1) อสังหาริมทรัพย์ ซึ่งในกรณีที่ดินก็ใช้ได้เฉพาะกับที่ดินที่มีหนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์ และหนังสือรับรองการทำประโยชน์เท่านั้น

2) สังหาริมทรัพย์ อันได้แก่ เรือมีระวางตั้งแต่ห้าตันขึ้นไป แพ สัตว์พาหนะ และสังหาริมทรัพย์อื่นๆ ซึ่งกฎหมายบัญญัติไว้ให้จดทะเบียนเฉพาะการ

¹ พระราชบัญญัติรธน พ.ศ.2522 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 15) พ.ศ. 2551,

“มาตรา 17/1 รธนที่จดทะเบียนแล้ว รถพ่วง รถบดถนน และรถแทรกเตอร์ที่จดทะเบียนแล้วให้เป็นทรัพย์สินประเภทที่จำนองเป็นประกันหนี้ได้ตามกฎหมาย

ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้มีชื่อเป็นเจ้าของในทะเบียนรธนเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์

การจำนองต้องทำเป็นหนังสือตามแบบที่นายทะเบียนกำหนด และต้องแจ้งจดทะเบียนจำนองต่อนายทะเบียน พร้อมกับการเสียค่าธรรมเนียมในการจดทะเบียนตามเงื่อนไข วิธีการ และอัตราค่าธรรมเนียมที่ประกาศในกฎกระทรวง”.

แต่นอกจากสิ่งห้ามทรัพย์ทั้งสี่ประเภทแล้ว ก็ได้มีการออกกฎหมายเพิ่มเติมเพื่อให้สามารถจำหน่ายทรัพย์สินได้มากประเภทขึ้น ซึ่งรถยนต์ก็เป็นสิ่งห้ามทรัพย์อีกประเภทหนึ่งที่มีการออกกฎหมายขึ้นมา ซึ่งกฎหมายที่มีผลใช้บังคับในปัจจุบัน ก็คือ พระราชบัญญัติรถยนต์ (ฉบับที่ 15) พ.ศ.2551 โดยกำหนดให้รถยนต์เป็นทรัพย์ที่จดทะเบียนจำหน่ายเป็นหลักประกันหนี้ได้ เมื่อรถยนต์เป็นสิ่งห้ามทรัพย์อื่นๆ ซึ่งกฎหมายหากบัญญัติไว้ให้จดทะเบียนเฉพาะการตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 703 (4) แล้ว การจดทะเบียนจำหน่ายรถยนต์จึงต้องตกอยู่ภายใต้บังคับของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะ 12 จำนอง และบุคคลผู้จดทะเบียนจำหน่ายรถยนต์ได้ จึงได้แก่ เจ้าของกรรมสิทธิ์ในรถยนต์เท่านั้นตามมาตรา 705 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในขณะที่ผู้ครอบครองตามสัญญาเช่าซื้อไม่อาจจดทะเบียนจำหน่ายได้

ประเด็นเหล่านี้ย่อมเป็นที่รู้กันอยู่ทั่วไปสำหรับนักกฎหมายว่ารถยนต์สามารถนำมาใช้เป็นหลักประกันการชำระหนี้โดยการจำหน่ายได้ แต่สำหรับประชาชนทั่วไปก็ยังคงเข้าใจว่ารถยนต์นั้นเป็นสิ่งห้ามทรัพย์ทั่วไปซึ่งหากจะนำมาใช้เป็นหลักประกันการชำระหนี้แล้วสามารถทำได้โดยการจำหน่ายเท่านั้น เมื่อเป็นแบบนี้ทำให้ผู้วิจยมองเห็นปัญหาต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นตามมา อันได้แก่

1) ในคู่มือจดทะเบียนรถยนต์ ในทางกฎหมายถือว่าเป็นเพียงเอกสารทางราชการที่ใช้แสดงว่าเมื่อมีการจดทะเบียนรถยนต์อย่างถูกต้องตามกฎหมายแล้ว ให้สามารถใช้รถยนต์คันดังกล่าวเป็นพาหนะเดินทางได้เท่านั้น ซึ่งเอกสารดังกล่าวมิใช่เอกสารแสดงกรรมสิทธิ์ และตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ผู้ที่จะสามารถนำรถยนต์มาจดทะเบียนจำหน่ายได้นั้นจะต้องเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในรถยนต์ ทำให้เกิดปัญหาว่า หากเล่มทะเบียนรถยนต์ไปอยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่น หรือมีการให้บุคคลอื่นมีชื่อในเล่มทะเบียนแทนผู้เป็นเจ้าของรถยนต์ที่แท้จริง ก็จะทำให้บุคคลดังกล่าวสามารถนำรถยนต์ไปจำหน่ายได้ โดยที่ผู้รับจำหน่ายไม่อาจทราบได้ว่าผู้ที่นำรถยนต์มาจำหน่ายนั้นเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่แท้จริงหรือไม่

2) ปัจจุบันประชาชนทั่วไปมักนิยมซื้อรถยนต์กันโดยใช้ระบบการเช่าซื้อ ซึ่งผู้ให้เช่าซื้อ ยังคงเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในรถยนต์จนกว่าจะชำระค่าเช่าซื้อครบถ้วน ซึ่งในกรณีที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อเพียง 2 งวดติดกัน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 574 ก็กำหนดให้ผู้ให้เช่าซื้อสามารถบอกเลิกสัญญาและสามารถยึดรถยนต์กลับคืนมาโดยการบังคับคดีขายทอดตลาดได้ ปัญหาคือ หากเจ้าหนี้ใช้วิธีการจำหน่ายรถยนต์เป็นประกันหนี้ตามกฎหมาย ต่อมาเมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ซึ่งต้องมีการบังคับจำหน่ายตามกฎหมาย โดยกระบวนการบังคับจำหน่ายจะล่าช้ากว่าการบังคับคดีในสัญญาเช่าซื้อมาก จึงทำให้ในทางปฏิบัติผู้รับจำหน่ายจะเป็นผู้ได้รับความเสียหายเพราะความล่าช้าของระบบจำหน่าย

3) การจำหน่ายรถยนต์เมื่อจดทะเบียนจำหน่ายรถยนต์แล้ว แม้รถยนต์จะมีใบคู่มือจดทะเบียนรถ แต่การลงบันทึกรายการจดทะเบียนจำหน่ายเป็นประกันหนึ่งจะบันทึกไว้ ณ ที่ใด ยังไม่มีความชัดเจนเนื่องจากใบทะเบียนรถยนต์ไม่ใช่เอกสารแสดงกรรมสิทธิ์ตามกฎหมายและสามารถเปลี่ยนภูมิลำเนาซึ่งจดทะเบียนรถยนต์นั้นได้ เช่นกรณีรถยนต์จดทะเบียนรถใหม่ที่กรุงเทพมหานคร ต่อมาแจ้งย้ายไปจังหวัดเชียงใหม่ เช่นนี้ตามกฎหมายอนุญาตให้สามารถทำได้ ประกอบกับเมื่อจำหน่ายแล้วแต่รถยนต์ก็ยังคงอยู่ในความครอบครองของผู้จำหน่ายที่ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ต่อไป ปัญหาคือ ในกรณีที่ผู้จำหน่ายนำรถยนต์ไปจำหน่ายกับบุคคลอื่นอีก โดยที่การจำหน่ายทำได้เพียงการส่งมอบรถยนต์ก็ถือว่าสมบูรณ์แล้ว หากปรากฏว่าภายหลังมีการบังคับจำหน่าย เจ้าหนี้ผู้รับจำหน่ายไม่สามารถติดตามหารรถยนต์คันดังกล่าวมาได้ เพราะอาจมีการขายต่อไปแล้ว หรือรถยนต์ไม่อยู่ในสภาพที่เรียกว่ารถแล้ว ผู้รับจำหน่ายจะทำการบังคับจำหน่ายอย่างไร

4) กรณีเช่าซื้อซึ่งปัจจุบันผู้เช่าซื้อจะเป็นบุคคลที่เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในรถยนต์ที่ให้เช่าซื้อ หากผู้ให้เช่าซื้อจะนำรถยนต์ไปจดทะเบียนจำหน่ายไว้เป็นประกันหนึ่งกับสถาบันการเงินบ้าง เช่นนี้ผู้ให้เช่าซื้อจะสามารถทำได้หรือไม่

5) กรณีที่มีการซื้อรถยนต์ ในบางครั้งป้ายทะเบียนรถยนต์อาจมีราคาสูงกว่ารถยนต์ เช่น รถยนต์ราคา 2 ล้านบาท แต่ป้ายทะเบียนรถยนต์เป็นป้ายทะเบียนประมูลซึ่งมีราคาถึง 10 ล้านบาท ปัญหาคือ ในกรณีที่มีการจดทะเบียนจำหน่ายรถยนต์คันดังกล่าว หากมีการบังคับจำหน่ายเพื่อขายทอดตลาด เจ้าหนี้ผู้รับจำหน่ายจะบังคับจำหน่ายเอาทั้งป้ายทะเบียนรถยนต์ราคา 10 ล้านบาทได้ด้วยหรือไม่ การจำหน่ายครอบคลุมแค่ไหน เพียงใด ยังไม่เป็นที่แน่ชัด

6) กรณีที่มีการจดทะเบียนจำหน่ายรถยนต์โดยที่รถยนต์คันดังกล่าวมีการทำประกันภัยรถยนต์เอาไว้ ต่อมาปรากฏว่ารถยนต์คันดังกล่าวเกิดอุบัติเหตุจนไม่สามารถซ่อมแซมได้อีกต่อไป คงเหลือเพียงเศษเหล็กซากรถเท่านั้น ซึ่งตามกฎหมายประกันวินาศภัย หากผู้รับประกันภัยได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนให้กับผู้เอาประกันภัยครบถ้วนแล้ว ซากทรัพย์สินย่อมตกแก่ผู้รับประกันภัยตามข้อสัญญา ปัญหาคือหากเจ้าหนี้ผู้รับจำหน่ายจะฟ้องบังคับจำหน่าย จะไปบังคับเอาทั้งอะไร

7) กรณีที่มีการจดทะเบียนจำหน่ายรถยนต์ ต่อมาได้มีการนำรถยนต์คันดังกล่าวออกให้ผู้อื่นเช่า ปัญหาคือ หากภายหลังเจ้าหนี้ผู้รับจำหน่ายจะบังคับจำหน่าย สิทธิของผู้รับจำหน่ายกับสิทธิของผู้เช่ารถยนต์ สิทธิไหนจะดีกว่ากัน และผู้เช่ามีสิทธิอย่างไรบ้าง

วิทยานิพนธ์นี้จึงจะได้พิจารณาและวิเคราะห์ปัญหาต่างๆ ข้างต้น รวมถึงเสนอแนวทางว่า หากเกิดกรณีปัญหาดังกล่าวขึ้นมา ควรจะต้องทำอย่างไรต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1.2.1 เพื่อศึกษาวิวัฒนาการ ความหมาย แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการจ้างงาน
- 1.2.2 เพื่อศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายในการนำรถยนต์มาจ้าง
- 1.2.3 เพื่อศึกษาปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการโอนกรรมสิทธิ์ การบังคับจ้าง ผลของการประกันภัย และสิทธิของผู้เช่าหลังการบังคับจ้าง
- 1.2.4 เพื่อเสนอแนวทางแก้ไข และปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อขจัดปัญหาของการนำรถยนต์มาเป็นหลักประกันในการชำระหนี้ตามกฎหมายไทย

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการจ้างงาน ต้องมีการบัญญัติให้ชัดเจน ในเรื่องเกี่ยวกับกระบวนการในการจ้างงาน และการบังคับจ้างงาน สถานะทางทะเบียนรถยนต์ การโอนกรรมสิทธิ์ สิทธิของผู้เช่าหลังการบังคับจ้างให้ชัดเจน อาจจะทำให้ปัญหาในการจ้างงานหมดไป และเป็นประโยชน์แก่ผู้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์รถยนต์ ในการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนโดยวิธีการจ้างงาน ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาและวิเคราะห์ถึงปัญหาที่เกิดขึ้น และแนวทางการแก้ไขปัญหา เพื่อนำไปสู่การบังคับใช้กฎหมายต่อไป

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษานี้ศึกษาวิวัฒนาการ ความหมาย แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการจ้าง และมาตรการทางกฎหมายต่างๆที่เกี่ยวข้องในการจ้างงาน ปัญหาเกี่ยวกับการจ้างงาน โดยศึกษาวิเคราะห์ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ว่าด้วยลักษณะจ้าง พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ.2522 พระราชบัญญัติรถยนต์ (ฉบับที่ 15) พ.ศ.2551 ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497 (แก้ไขล่าสุด ฉบับที่ 15 พ.ศ.2551) พระราชบัญญัติการจ้างเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ.2537 พระราชบัญญัติเรือไทย พ.ศ.2481 พระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พ.ศ.2482 พระราชบัญญัติจดทะเบียนเครื่องจักร พ.ศ.2514 กฎกระทรวง รวมถึง บทความ คำพิพากษาศาลฎีกา สื่ออินเทอร์เน็ต และกฎหมายที่เกี่ยวข้องเท่านั้น

1.5 วิธีการศึกษา

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากบทบัญญัติของกฎหมายต่างๆ หนังสือ คำพิพากษาศาลฎีกา ข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Data) วารสารและบทความทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการจ้างรถยนต์

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.6.1 ทำให้ทราบถึงวิวัฒนาการ ความหมาย แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการจ้างรถยนต์
- 1.6.2 ทำให้ทราบถึงมาตรการทางกฎหมายในการนำรถยนต์มาจ้าง
- 1.6.3 ทำให้ทราบถึงปัญหาเกี่ยวกับการโอนกรรมสิทธิ์ การบังคับจ้าง ผลของการประกันภัย และสิทธิของผู้เช่าหลังการบังคับจ้าง
- 1.6.4 ทำให้ทราบถึงแนวทางแก้ไข และปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อขจัดปัญหาของการนำรถยนต์มาเป็นหลักประกันในการชำระหนี้ตามกฎหมาย